

бу күн — 1977 жыл алтынны дилер. Бу — сийлини дүүллөһүн кылабынай түмүгү.

Итини тэнгэ көккө депутаттар кичиза сорох көннөрүүлери уонна толоруудары килээрдиляр. Редакционнай комиссия ити этилдер кичилээхтик ыарангатаан көрөн бараан кинилер үгүс өттүлэрин үчүөттүөххэ сөп диир түмүккэ кэлэ. Итинтэн биирги Конституциябыт сүүйэр эрэ.

Табаарыс Л. И. Брежнев СССР Верховнай Советыгар Конституция бырайыатын дүүллөһүнүгө депутаттарынан килдерилибит бэлэтээһиннэринэн сибээстэн Редакционнай комиссия сүрүн санааларыгар төхтөөт. Верховнай Совет көрүүтүгэр бырайыак кичиза киллэрэргэ сүбэлэнэр бары көннөрүүлэри кытары киллэриллибитэ.

Депутаттар Конституцияны ылынымы процедуратыгар киирэлэр.

Кинилер палаталарынан тустуспна куластаан Советскай Социалистическай Республикалар Союзтары Конституциятын (Төрүт Сокуонун) преамбулатын, хас биирдин разделин уонна бүүс-бүтүннүүтүн биир санаанан ылыналлар.

Саалага ытыс тыаһа ыьиргийэр. Депутаттар уонна ылдыгытар Советскай государство сайдылаах социализм уонна коммунистическай обществоны тутуу эпохатынаагы Төрүт Сокуона күүһүгэр киирини сүһүөхтэригэр туран, дохсун оваццинан ээрдэллилэр.

Биир санаанан «Советскай Социалистическай Республикалар Союзтары Конституциятын (Төрүт Сокуонун) ылынар уонна биилэрэр туһунан» СССР Верховнай Советын Декларацията биир санаанан ылыллар.

Мустубут дьонунан итинтик корсүлүбүт ССКП Кини Комитетын Генеральной секретара, СССР Верховнай Советын Президиумун Председателя табаарыс Леонид Ильич Брежнев тыл атэр: Советскай норуот дьулуруун тиздэн, кини соруудаын толорон, диктэ табаарыс Л. И. Брежнев, СССР Верховнай Совете Социалистическай Рес-

Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһун!

САНА ОПОХ

Х а н ы а т
1931 сыл алтынны
ыйтан тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААБЫ РАЙНОМУН УОННА НАРОДНАЙ
ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААБЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 121 (5014)

1977 сыл. Алтынны 11 күнэ
оптуорунньук

Сыаната
2 харчы

КОММУНИЗМЫ ТУТУУ ЭПОХАТЫН МАНИФЕЪА

ССРС Верховнай Совета Советскай Социалистическай Республикалар Союзтарын Конституциятын (Төрүт Сокуонун) ылынна

Ити тэнгэ көккө депутаттар кичиза сорох көннөрүүлери уонна толоруудары килээрдиляр. Редакционнай комиссия ити этилдер кичилээхтик ыарангатаан көрөн бараан кинилер үгүс өттүлэрин үчүөттүөххэ сөп диир түмүккэ кэлэ. Итинтэн биирги Конституциябыт сүүйэр эрэ.

Табаарыс Л. И. Брежнев СССР Верховнай Советыгар Конституция бырайыатын дүүллөһүнүгө депутаттарынан килдерилибит бэлэтээһиннэринэн сибээстэн Редакционнай комиссия сүрүн санааларыгар төхтөөт. Верховнай Совет көрүүтүгэр бырайыак кичиза киллэрэргэ сүбэлэнэр бары көннөрүүлэри кытары киллэриллибитэ.

Депутаттар Конституцияны ылынымы процедуратыгар киирэлэр.

Кинилер палаталарынан тустуспна куластаан Советскай Социалистическай Республикалар Союзтары Конституциятын (Төрүт Сокуонун) преамбулатын, хас биирдин разделин уонна бүүс-бүтүннүүтүн биир санаанан ылыналлар.

Саалага ытыс тыаһа ыьиргийэр. Депутаттар уонна ылдыгытар Советскай государство сайдылаах социализм уонна коммунистическай обществоны тутуу эпохатынаагы Төрүт Сокуона күүһүгэр киирини сүһүөхтэригэр туран, дохсун оваццинан ээрдэллилэр.

Биир санаанан «Советскай Социалистическай Республикалар Союзтары Конституциятын (Төрүт Сокуонун) ылынар уонна биилэрэр туһунан» СССР Верховнай Советын Декларацията биир санаанан ылыллар.

Мустубут дьонунан итинтик корсүлүбүт ССКП Кини Комитетын Генеральной секретара, СССР Верховнай Советын Президиумун Председателя табаарыс Леонид Ильич Брежнев тыл атэр: Советскай норуот дьулуруун тиздэн, кини соруудаын толорон, диктэ табаарыс Л. И. Брежнев, СССР Верховнай Совете Социалистическай Рес-

публикалар Союзтарын сага Конституциятын ылынна. Аан дойдута бастагы норуот бүтүүнүн социалистическай государствоын Төрүт Сокуона бигэрэниэ. Биирги коммунизмга барымытыгар сага историческай киирини — сайдылаах социалистическай обществоны тутуу Конституциянайдык бигэрэниэ.

Сыллар, уонунан сыллар ааһахтара, ол эрэри бу алтыннытаагы күн норуот өйүгэр-сараатыгар норуот ылааһын дьинискай принциптэре дьиниэхтик өрөгөйдөөһүннэрин чарыхай туоһутун быһыытынан мэлдьитин хаалыа. Биирги обществобыт коммунизмга тиздэр суолунан төһөнөн иһин дикэи хардымылар да, сөччөнөн социалистическай демократия, норуот ылааһын сага Конституцияга көрдөрүлүбүт айар кыахтара өссө ордук толору арыллыахтара.

Советскай Союз Коммунистическай партиятын Кини Комитетэ уонна СССР Верховнай Советын Президиума Советскай Союз сага Конституциятын ылыммыт күнү биирги дойдубуттар Советскай норуот олохун бөдөнтөн бөдөг сойууларыттан биирдегаринэн бэлэттиргэ түрүөт баар диир аараллар. Дьэ ол иһин эһиги көрүүтүгүгэр алтынны 7 күн норуот бүтүүнүн бырааһынныгынан — СССР Конституциятын Күнүнэн биллэрэр туһунан Сокуон бырайыага киллэриллэр. Сага Конституция күүһүгэр киирини сүһүөхтэригэр туран, дохсун оваццинан ээрдэллилэр.

Октябрь суолунан 60 сыл сайдымы оһыта бүтүүнүү биирги күүсүгү партия уонна норуот тулхадыйбат биир соморотугар буоларын бигэрэтэр. Бу — социалистическай демократия салгыы чалтны сайдымытын, биирги бары кыайымыларбыт түрүттэрэ. Дьэ оһон бу улуу сомордолоһууу өссө ордук бөдөргөтүбүгү уонна дьиргэттибиз!

Саалара дохсун овацци эми күүдүйүр. Бары сүһүөхтэригэр тураллар.

ССРС Верховнай Совета сага Конституцияны бигэрэтиһинэн сибээстэн сокуоннары ылыныга киирэр.

Палаталарынан тустуспна куластааһыннан «ССРС Конституциятын (Төрүт Сокуонун) ылынымы күнүн норуот бүтүүнүн

бырааһынныгынан биллэрэр туһунан» Сокуон биир санаанан ылыллар.

Депутаттар итини тэнгэ «ССРС Конституциятын (Төрүт Сокуонун) олоххо киллэрин бэрээдэгин туһунан» Сокуону биир санаанан ылыналлар.

Тыл ССКП КК Политбюротун чилиэннэргэ, ССКП КК секретарыгар М. А. Сусловна бэриллэр. ССКП КК уонна СССР Верховнай Советын Президиума СССР Верховнай Советын Президиумун Председатели бастагы солбуйааччы поһугар депутат В. В. Кузнецову таларга сүбэллилэр, диктэ киир.

Депутаттар СССР Верховнай Советын Президиумун Председатели бастагы солбуйааччынан В. В. Кузнецову биир санаанан талаллар.

«Муһнаахха председателиччи Союз Советын председатели депутат А. П. Шитников үлэ коллективтара уонна советскай гражданныр СССР Верховнай Советын учарата суох VII сессиятын аадырыһыгар элбэх структуралар уонна телеграммалары ыгытылар, олоһго киилэр СССР Верховнай Советыгар, бары депутаттарга уонна Леонид Ильич Брежневкэ тус бэйттигэр Конституцияны ылынынан сибээстэн ээрдэллэһини этилэр, диир иһитиннэрэ. Итини тэнгэ элбэх ээрдэлэр биирги дойдотторбүтүттан — кыранымса норуоттан кэллилэр.

Председателиччи СССР Верховнай Советын аатыттан ити сүруктары уонна ээрдэллэһиннэри ылыммыт бары коллективтарга уонна гражданнырга не сүрүхтэн этилэр махтал тылларын тизэртэ.

ССРС төхсүө ыгырылаах Верховнай Советын учарата суох VII сессията сабыллыбытынан биллэриллэр.

Кремль Улахан дыбарыаһыгар Советскай Союз Гимнэ дуорайыл ССТА.

Орбитага — «Союз-25»

Космическай куйаары чинчийи программатыгар сөп түбөһүннэрэн 1977 сыл алтынны 9 күнүгэр Советскай Союзна хараабыл командира подполковник Коваленко Владимир Васильевич уонна бортинженер Юмин Валерий Викторович састааптаах экипаһынан садаллар «Союз-25» космическай хараабыл ытылынына.

«Союз-25» хараабыл көтүүтүн программатыгар Сир чугаһынаагы орбитага 1977 сыл балаан ыйын 29 күнүгэр табаарыллыбыт «Салют-6» научнай станцияны кытары холбоһуутах эксперименттери ытыты көрүллэр.

ССТА.

СОВЕТСКАЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЙ РЕСПУБЛИКАЛАР СОЮЗТАРЫН КОНСТИТУЦИЯТЫН (Төрүт Сокуонун) ЫЛЫНАР уонна БИЛЛЭРЭР туһунан Советскай Социалистическай Республикалар Союзтарын Верховнай Советын ДЕКЛАРАЦИЯТА

Советскай Социалистическай Республикалар Союзтарын Верховнай Совете, советскай норуот аатыттан үлэлээн уонна кини сувереннай дьулуруун көрдөрөн, Советскай Социалистическай Республикалар Союзтарын Конституциятын (Төрүт Сокуонун) ылынар уонна кини олоххо 1977 сыл алтынны 7 күнүттэн иллэриллэрин туһунан биллэрэр.

ССРС Верховнай Советын Президиумун
Председателэ Л. БРЕЖНЕВ.
ССРС Верховнай Советын Президиумун
Секретара М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1977 сыл алтынны 7 күнэ.

ССРС Конституциятын Ылыммыт күнү норуот бүтүүнүн бырааһынныгынан биллэрэр туһунан

Советскай Социалистическай Республикалар Союзтарын С О К У О Н А

Советскай Социалистическай Республикалар Союзтарын Верховнай Совете уураар:

Советскай Социалистическай Республикалар Союзтарын Конституциятын (Төрүт Сокуонун) ылынымы бэлэттиргэ Конституция ылыммыт күнү — алтынны 7 күнүн норуот бүтүүнүн бырааһынныгынан — СССР Конституциятын Күнүнэн биллэрэргэ. Алтынны 7 күнүн үлэлэммэт күнүнэн аарарга.

ССРС Верховнай Советын Президиумун
Председателэ Л. БРЕЖНЕВ.

ССРС Верховнай Советын Президиумун
Секретара М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1977 сыл алтынны 7 күнэ.

ПОЛИТИЧЕСКОЙ, ЭКОНОМИЧЕСКОЙ
 ҮӨРЭХ ДЬЫЛА САБАЛАННА
 БУКА БАРЫ КӨХТӨӨХТҮК

CCTA ФОТОАФОН

ЮБИЛЕЙНОЙ ВАХТАБА—УДАРНОЙ ФИНИИ!

ҮРДҮК КҮҮРЭЭННЭЭХТИК

Ордуудын 35 мячтат-комсомоль-
ской коллективтарга Октябрь, 80-
сийн мөрсө 60 наадмалзах удар-
най захтга кыттан үлэний сэл-
дэдлэр. Ол нһнттэн 14 мячтат-
комсомольской фермалартан Эри-
лек Эрстигнү аатынлан совхоз
республикада ынгырымлаах алта
фермалара ылыммыт эбэлээтэ-
лэтибээрин авары толорбутта-
гын туунаа хайгы-үйэ рапор-
маттар. Кинилэр үүт шамын
идэн сүлдлэх былаанын сэтгннн
ын 1 күшүтэр толорорго сорук
ылыммыттар.

Бу эбэлзтэнистибэлэрин биһир
сыл тодус мө ийинэн 3117 тон
наһан, ол эбэтэр 102,2 бырыһыан
толордулар. Сыл бүтүүр джэри
хаадыбат күндүргэ 135 тонна үүтү
ыһа 120 тонна бастың хаачыс-
сыбалай үүтү госудэриствова тут
тарарга эбий эбэлзтэнистибэни
иһинимтэ.

Биридлэлэн фермаларынаа мэт-
лахаа «Юбидейкай» (наставник
А. Т. Кузьмина, группкомсорт Е.
Н. Григорьева) сайынгы түөрт
ыйга биридин фуражнай ынах-
тан 1273 кг үүтү мэн совхозка
уонна оройуонга бастакы мнэс-
түнэ мала. Тогус ый түмүгүнэн
биридин фуражнай ынахтан 2381
кг-мал эмиз бу ферма бастаата.
Ыччат наставнига, республика
бидирдэххэ маныыксыта А. Т.
Кузьмина сайынгы түөрт ыйга
1743 кг-мэ биридин фуражнай
ынахтан мата. Үс кварталга 3274
кг-мэ мэн эдэрдэргэ үчүгэй хо-
лобурууан буолла. Наставник са-
лайар комсомолецтара Е. Гри-
горьева, З. Андросова, Н. Луки-
на экине сыйларын производсто-
го үүзүнэ сылдыаллар. Е. Гри-
горьева үс кварталга ыназын
кысыктан 2407 кг-мэ мэн, оро-
нун маныыксыт ыччаттарыттан

ҮРҮН ИЛГЭ ДЭБИЛИЙЭР

Корд. Марис: дэгийн сөнхон
үүндийдэхи өгдөлөнөгөтэ үүтү
дэхи-дэхи сүүлэх бэлдэгийн
дэхи-дэхи үүтүгүнэи 83 төл-
дэхи, үүтү гөсүдэргөдөтэ түт-
дэхи 144 төнхөн дэхи
дэхи.

Өрдүс үчүгөй түмүтү Маржа-
найытагы бригадала снписта
та курдук валовойунаа 85 тон-
наан, үтү туттарыага 208 тон-
наан үчүнарда. Отделение бие
бериатын Лыбынтах арбаа
олотун, Уу Окустаах, Төлөй
бериатын I корпусун коллек-
тираро үчүгөй тэпмисэхтин
объекта

М. ОКОНЕШНИКОВ.

КӨРДӨРҮҮТЭ СЫЛЛАТА ТУПСАР

[illegible]

бастың көрдөрүүлери.

Комсомолецтар—райсовет депутата А. Протасова, цеховой комсомольской торгаша секретара М. Михайлова сайынгны түөрт ийи бирдиги фуражнай ынахтан 132—132 кг ман кэллилар. Ылымрыгы төрүдүлүт «Молодежнай» ыччат-комсомольской ферма (наставник О. Д. Луковцева, группажкомсорг М. Михайлова) ынахтан ааспыт кыстыкка 1230 кг үүтүмүргө оройуонга ынырмык таһааран тураллар. Ону 1328 кг-мыына чыгээхтик толорбуттарауона сайынгны өттүгэр эмкүрдатилибит абзээгэлэстибэ ылыммытара. Ылыммыт соруугу коллектив 108,8 бырыһыан толордо.

Юбилейных сылга Карл Маркс
матанан соххоз үлэһиттэрэ үүгү
тосударстводо туттарыы, үүтү
маловой ыһыны былааннарын то-
лорон ыһаллар. Бу соххоз биеэ
мччат-комсомольскай фермала-
рыттан түөрттэрэ былааннарын
аһары толортоотулар. Ордук үчү-
үйдик «Сарданга» (наставник
Д. В. Сысолятина, группомсоре
А. С. Попова) үлэлэри кэлэ.
Ферма юбилейы көрсө ылыммыт
оругун аһарда, биридди фураж-
най ынахтан 1230 кг оннутар
456 кг.мы ыта. Мантан хаалбыт
үниэртэ өссө элбэх үрүн илгэ-
н мыр туһугар билиги мччат-
арбыт уонна комсомолецтарбыт
үрүһүн үлэһиттэр.

Д. ДМИТРИЕВ.

Субуруускай аатынан совхоз М. А. Иванов сэлбэдессэйдээх кымыл нитэр фермата оройуонуга бэйэтин үчүгэй үлэтинэн биллибита хайыс да сыда. Коллектив ону, питилетка устатиттар то-сударстивоа 193 тыһымынча солкуобайдаах кы-лаанилаах түүлэри тут-тарар сорукулаа. Он ниттэн ааспыт сылга 59 тыһымынча солкуобай-даах былаан тнэрдилл-битин 5 тыһымынча сол-куобайдааһынан апар-бияттара. Былырын хэс биирдии тирки ортогу-нан 104-түү солкуобай-га турбута.

Бийыл ийэ сайыл ах-
сыттан 3,2 оёону ыларга
оёһһээтэлэстибэ ылым-
мыттара. Ити үрдүк зир-
бинин ылыыга үлэһит-
тэр сүүрү болдомтолорун
уурбуттара: көрүүнү-и-
лгини, аһатыыны-си-
лгини кычыйбаттара, буо-
латыы уонна төрөтүү-
уунатыы хампаанньала-
рын тэрээһиннээхтик
ылыммыттара. Ол түмү-
гэр хас биирдэи ийэ са-
һылтан ортогуһа 3,5
оёону ылыылар. Оһоһ
билгити туругуһа уһа-
һаа 769 ыһылы көрө-
дөр-һөһтөлөһөр. Ити иһит-
тэ 160 ийэ, 40 атыһа-
һаар. Бийыл барыта 609
аһылы согударһоһо
үһтэрар быһаһһаһаһтар.

Улуу Октябрь 60 жыл туолар юбилейдаах сыйлыгар хас биринчи ныйсаһыларыттан Т. Б. Илдарисовна 4,4, А. Н. Хютакова 4,2, А. Н. Егорова 3,6, М. Р. Неустроева 3,5 оҕону ылды.

Һаарбат нийтлэн, Мэнгэ-Хангадас оройнуултан 30 ашиныг атастаймжаа аралбуу. Билгийн ферма хаас бийрдн сабыл улуурдара кытаапах ур уотна-отчуутунаса сыйлаллар. Бу бонну

ригэр үрдэхиллибт кыр-
бины бэлгэтэмнхтэр.
Оа шинь тух баар дь-
дурдрын сатабытларын,
билилэрийн - көрүүэрийн,
сыраларын - бпэрэллэр.
Кинилэр бу күнүрдээдэ
кытабыннай сөрүктэри.
ван саһыллар үүлэрэ-
огһнөрө ситтигити хаа-
чыйы, өлөрүүнү бирнэ-
дэтигэр мытыы, тирин-
ди тыгастааһын хаачы-
субатан өссө кичээти,
бухаластивнай стан-

руоска атын да утум-
наах үлүсүр ытылаал-
дар.

Ферма коллектива Эр-лик Эристиин аянаа сонхон Хадвардаагь от-делениетын саһьлаа нит-эочиллэрин ханга со-циалистическай буотала-һьыга кирисэн үлэниир. Юбилейдаах сылта Ха-тыла отделиениетын кы-рымхатахтарыан сьагын рабочайдара государство-да 49000 солкуобайдаах «сымнабас кьаһал конү-һу» туттарар былаан-нахтарыан 77000 солкуо-байдаахыан толорорго соруутанан үлэшиллэр.

Онус нитилетка хаа-быт үс сьаалаарыар бу коллектив үлэһиттэри

данах бүндү түүлээг
туттарар сөрүктэрин
болдогун нининэ толо.
рогч бэйлээрн нининэ.

дарт бордонууларын түтүкүү буудалдар. Ол индустрия салымы өлөрүү уюмга тиричили тага таабын хампаанын атысар бөлүмүнүн үзөтн субу күнүпартыа мытарга быданынмаллар. Маныха салымы сүлүүтө үгүс сүл үзөдөбөт онытдык рабочайдар Николай Иванович Сибирсков, Егор Ильич Попов күүсөмө буудаллар, Билдиги мас конбулун хааччы парга, пресс-барабаны үзөтн бөлүмүнүгө кына наллар.

Сайнл ферматин үзл
лнт длово Пйз дойду ва
лотной фондуи хагса
тлмтз бойлэрин кы
лааттарын киллэрэртэ
бэгэ бйлаарыннылаах
гар.

С. АЛЕКСЕЕВ,
ст. экон. корр.

Кырымахтаахтар
сыахтарыгар

ЭДЭР - ЫАННЫКСЫТТАР

Сууд ннхи өтүүний тийгэр бо-
лууба суух ээлжинхэдээр. Ор-отер
гшмашыг Эрлийг Эристиня аа-
тынан совхоз Хадаардаагы өдө-
лөннетын сельский кулуубун ии-
нигэр хоруг гынтарайыт. Иширды
кирибининитигэр управлющай
Н. И. Дзячковский сорох изинныг
сыгтар үтүу шаһын ннхи сыллаах
бысгаанын толорбууттарыа туһунаа
үөрө-көтө кэпснй тоһуйар. Билги
«Комсомо́л 50 сыла» ычаат-ком-
сомоской пермака барабыт.

Сөрөх кыргыттар хотонноруга сүөһүлэрин киллэртин сымдыалларын көтөһэ таарыйа дьибэ баар уччаттартан өлөхтөрүп, үлэлэрин хамнастарын туһутан ыйыталаһабыт. Бэрт көпсөөннээх, айыа дьон буолан биэрдилэр. Бу фермага абыс манныыксыт баарттан алтата иккис сылларын, оттоон иккитэ быйылгыттан үлэлииллэр эбит. Старшай Ульяна Харитопова үгү мамын былаана туолуутун турутуу билдиниэрдэ.

Саймунгым гүүрт ыйга колдентия
былзанын балачта күүнэрийг.
Елена Эверстова 151, Надежда
Харитоновна 626 кг-нап аһаран
бэртээхэй сүүһүннэммүттэр.

Өзгөчөргө наставник сууба үл-
ни улаханым атахтыр эбит. Ону
өдөнөнө саламатта калар өтүгөр
болбоңгого ылаарына табылмы-
ны. Маны табынан ма-от тиз-
лидигер, динни-уоту өрмүш-
ненингиз бытаарылар туоратыл-
лалара каада.

Итн хэнийтэй барьж бүтгүүмүнэ хэсэгтэй тахсабыт. Бэрү ирээд хийн эсгана көрөр дойлуа эйб. Ынахтар апаллаах сүдэрлэгэр аадыо кэбнэ уураллар. Кыргыттар сын-саа хомуна өхсөн ыбайтылар бараллар. Үрүг илгэ солуурга дынкыт музыканы уардан кырытлы кыныкыар.

Д. ДЬЯЧКОВСКАЯ.
СНИМОККА: ферма старшей
Ульяны Харитоновны улатин ка-
мигар.

рынааны, солондону, кубады, андатыры бултуур. 1975 сыллаахха 350 солкуобай суумалаах күндү түүлээги туттарар сорулуга 405 солкуобайынан толорбута. Оттон ааспыт сылга дойду валютнай фондугар 450 солкуобайдаах кылааныады киллэрбута.

Бэйийлгы юбилейдаах сьмь бул-
тааһын сезонулар Николай Еге-
рович оссэ үрдэтилибит карби-
ни ылынан маршруттах сирда-
ригэр булт суолун сонордоһөр.
Үгүс өгө таңталлаах аҕата, хо-
һуун түүлэхсит туруоруурут со-
ругун толороругар ханьык па
саарбазалааһын суох.

В. ИГНАТЬЕВ.

Былааннар аһарыллаллар

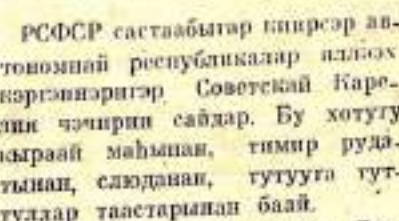
Юбилейдаах сэл төгүс мыйгар промхозбинат рибчий-
дара куһаана суох түмүгү ситистилэр. Ол курдук, нэ-
лэбуһун 255 тыһыынча солкуобайдаах бородууксуйаны
өйөрүөхтэхтэрин 43,3 тыһыынча солкуобайынан аһар-
дылар. Оттоо бородууксуйаны батарыа билиини 102,8 баары-
һыан төлөрдүлэр.

Сая тогус миймтар 300 кубометр майн хаймттаралзариан олнугар 1033 куб. метр бытлахыны, хайтамыны бэлэмнэлэлэр. Тутуу деталзариан огорон тааарыны сорулца 15,4 мебели огоруу 25,2 тыһылыча солнуобайынан айарызынылар. Оркуоталарга анал 200 устууна остуул уонна дикан комплети бэлэмнэхтээхтэрин ишэн бүтүһүн төдөрүлэр. Илстанэр сых 40,5 тыһылыча солнуобайдыах боро дууксуйаны огорон тааарда.

С. ОСИПОВ

СОВЕТСКИЙ
КАРЕЛИЯ
ОКТАБРЬ
60 СЫЛЫГАР

Карелияг ирээхтээс бичлээх. Рес-
сийн хаалгаар мунгууштайтай
бичрэгдэртэйгээр буулгала. Манай
олонд нэрлэгдсэн—карелиар, фин-
нэр, нуучдалар бичгээр дараагч
бичлэгээр суох эхилдэг. Үүсхэлдэг
гүрээг суох карелиар, төгс да ки-
риллээр сирдэртэйгээр бичлэг
нигмэлтэй «Калевала» гурдун
эпос аймалыг бичлэгтэйгээр, су-
ругуудын литературатай, профес-
сionalнай искусствонг бичлэг
төхтөр.

Улуу Октябрь 60 сыла чугаана турдууна Карелия экономика културата, науката уонна искусствота советской былаас сылаагыгар хайдахтаахтык үүмүтүрдүк бөлүстүн көстөр. Маһы со

Арбаа Европа дойдуларыта
(католиктартан уратылар) кри-
тианскай ааттартан акнаастана
өбөлөрүн ханык бафарар сөбүү
истибиб тылларынан ааттыр бу-
лап ишэллэр—араас сибекки, улу-
нннн, куорат, о. д. а. ааттарынан.
Онно да эинн ээлгэ уһун аатта-
суох буолбатахтар.

1853 сэл. Кромвель диктато
сагана Бирбон днэн арасаани
лаах тири табалдарынан эр
нэр атыгын бэйэтнэгэр майн
дүүлбэ ааты шыммэт: Христ
Барыбыт-Нинигэр-Өлбөтөг-Эб
Буоллар - Эн - Кырамын-Буолу
Эгэ Бирбон (Кабы-Христос-И
Умер-За всех-Ты-Быд-Вы-Прокл
Бирбон). Уһун ааты кылгат
үгэстээхтэр, онон дьон дьы эр
кэсэтингэ кыһын быһаччы К
рамыт Бирбон днэн ааты
буолбуттар. Атын сектант о
дыкты ааты булуһмут: Эн-Өстө
төрүн - Того - Да-Кири-Тэхса-

● **Үчүгэй дьон туһунаа**
КУЛЬТУРА ҮЛЭНИТЭ,
БЭЧЭЭТ ПРОПАГАНДИНА

Мария Петровна Аманатова бичигч оройуом-
мугутор культура кырдаас үлэтинин, бэчээт
ахсаабат пропагандийннан биялар. Советский
Конституция бээрбит быраабиян туһанан,
бөрүстүүй көхкөөтөөх кыһа 1949 сыллаахха
Иркутскайдагы культурнай-сирдатар училище
библиотечнай отделениенан ситиһиллэхтин
үөрэнэч бүтэрбитэ уонна байэттин олохун оро-
йуонига культурнай-сирдатар үлэ сайдымтыгын
аһабыта.

Бастаан библиотечарынан, онтон оройдунналы библиотекта сәбиэдессейинэн, Культура дьалэтин директорынан өр сылларга үтүө суо-бастаахтын үлээлэбита. Ити кэмнэргэ библио-тека уонна кулууп үлээлэргэр сага кэрэхсэ-биллээх сүүрээһинэри киллэрсибитэ. Ол иһин «Килбизиннээх үлэтин иһин В. И. Ленин төрөө-бүтэ 100 сыла туолуутун баһыттаа» юбилейнай медалынан, РСФСР Верховный Советын Прези-дүүмүтү, ССКП райкомун уонна райсовет испол-

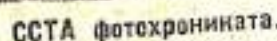
Ботушканын, маңы тагастыр,
целлюлоза-кумаағы промшлен-
ностара байлымыр-көпүүлүүр
оруоллаахтар, энергетика, өнөөх
металлургия, хайа промшленно-
на, массына араас көрүнгөрүн
онорүү сайдаллар.

Республика столицата киши билбел гана уларыйда. Билити Петрозаводский—бедон промышленный, культурный уюна научнай кюн. Манна ССРС Наукатары Академиятын Карелиятабы филиала, университет, театр, театр, оскундалар, училищелар, университетин узалдилар.

Онуг пятилетна республика
инингэр улуу кэскили арийар.
Промышленный производство кээ-
мэйэ чычээриттэн ордугунан
улууна.

УӨНЭЭ СНИМОККА: Петроза-
вская Ленин проспекта.

АЛЛАРАА СНИМОККА? Петро-
заводскайга баар «Карельские
сувениры» комбинат ончолуктара
— хомуостар, пьескалар, туос ку-
руускалар, кухня дуоскалара,
пинатуккалар. Бу эксперименталь-
най предпритиетие сыгга 1150 тыһ.
солкуобайдаах бородууксууйана
омолон таһаарар.

у н у н а а т т а р

Антропонимика

таабыггарын-Ийин-Тойон-Тагара
ны-Хайдаа Пимпильтоп. Маана тусу
тусна, атын-атын ааттары бий
кийнхэе итгэрнээр католиктарта
ураты дигэ—бу ааттар албэх тм
лман бһаарыллал бийр ис хо
хоонвоох (тагарада бөрнийлээр
көтөлөөр) бийр алт курдунтар

Б. Холбоур, сахалынга —
Бавлынгаах бастинга,
Сүүлгэстээх сүүнэтэ,
Талкылаах талкынта,
Кыһыл талах кымнылаах,
Кымс дьахтар кымбылаах,
Кымдам Ньукулай

Малыгаштар (Малыгашвар) бишр кизээстөрө ылы

ча кини тмла өсүлүбөт муодари
най ааттаах: Андрианцимитови
миандриандзаке, кини шкса мал
атын кинээс, Андриампанарино
фомаводзаке дүз ааттаах кини
эбт. Маина да баайдар, тойотто
vhuu ааттаахтар.

Икки уол туһунан Япония
көрүдүүс остуоруйа баар. Бир
—бай, бирэ—дьадыты. Бай у
аата: Оюодо-Кююдо-Маппира
ююда -Хираюдо-Сейтаканоюдо
Харимаюето -Хейтако -Хейтак
Хемэта-Хемэта-Иччиюрина-Чо
чорачирика-Чоони-Чоони-Чобик
ни-Чоторабунни -Нагоабун
Аппома -Копома -Амоу-Кю
Моосу-Моосу-Моосино-Яппла
ни-Темоку-Темоку-Мокуно-Мо
—Мокудзобо -Табачоосуна-Хи

юмун Вочуотунай грамоталарынан назираада
даммыта.

Чурапчы селскэй Советын депутатынан та
дмалан исполном секретарынан үлэһэбэти.
Онно быйбардааччылар бизрбит үрдүк итэбэл
лэрин үтүө суобастаахтык толорбута. Кэлин
«Союзпечать» агенствотын начальнигынан
анаммыта. Онтон ила партия сытыы батаһыт
— бэчээти бар-дьонго тарбатыкка үтүө сыра
мын, дооцурун бизэрэр. Кини билигин сибээ
үлэһиттэрин маһнайга сүбүөх партийнай та
риятетия секретарын быһымытынан үлэһиттэр
коммунистическай тыһыкка пачыһа байэти
баай омытын, билиһитин бизэрэр. Эдэр үлэһит
тэргэ, наставник быһымытынан, забэхтик сүбэ
дигэ-амалыыр.

Мария Петровна амарах мэйгытынан, олоххо даһахха сэмэһинэн, итэһэстэргэ эйэлэһэнэ, принципіалнай коммунист буоларынан үлэлиир коллэктивыгар уонна доһотто-сэргэтэ дитирин ытыктабылынан туһанар. Ол да иһин кини 50 сааһа туолар үөрүүлээх күнүгэр биһигэ үлэлиир табаарыстара үтүс истин, иһирэһэллэринэн өсөрдөһөтүлэр.

C. CEMEHOB

Экзема дивч түрий сүүхрэн
шалдхара ааттанар. Кини тн-
рингэ хабх, араас көрүгнээх
улаарыйыслары үөскөтөр. Бас-
таан цыһыйар, аһыйар, кытарар,
өнтөн бытархай уулаах хабах-
тар тахсаалар. Ошво кир-хач-
кир-дэниэ, пригэлээх бвас үөс-
күүр. Экзема киһини уһунууа
эрайдиар, 1-2 мйтан хас эмс
сыалар усталарытар тиниэ ма-
рытыннаарар. сотору-сотору кө-
бөн килэр. иеранэй системада
өхсөр.

Билдүүлэх советский доктор
тологтар П. В. Никольский
Т. П. Павлов эхэма төрүтүнэй
сүүнээс, кишкэгийн систем
ма мөлтөөхүнэ буолар дүгэи аа
буллар. Дээ ол кишкэгийн
дүүн түүнээс, кишкэгийн уонна
утугуунап эмтээхинтэн түргөн
ник үтүөрэллэр. Манай таһына
эхэма үөскүүрүтэр араас ко
руннээх ис уонна төс элтиктэр
холобуу: аллергия, кыр-хал, ми
кробтар, химический вещества
лар, өмн ааһар көрүнгүрээ дээ
буллар. Үсүүнүнэй, эхэма
араас шарылар (ис-үөс, бичир
оһоһо, куртах, бүүр шарылар,
идиштик) тиэрдээлэр. Арыт ки
шкэгийн организмгар безон, А,
витаминынар, о. д. а. тинийб
буоллактарына үөскүүр.

Экзема хас да керүнтүзэ
Микробнай экзема — уйунну
сөөк бас. (папа, язва) тымь

мөшкө. (32 жыл). Дыдагытты
аата судургу Чон эбит. Корүүт
харайышта суох Чон ооннь
сылдын холоудьаска түһэн ха
быттын, оёолор тыллааннар, аба
уолун тута ерүһүйбүт. Нөн
күнүгөр баай уол, үгүс ньээнг
лэриттэн мүччү туттаран, о
нуу сылдьан, эмнэ ол холоудь
ка түһэн хаалбыт. Ону көрб
оёолор уол дыонугар тыллы
таммыттар. Уол аатын умна-ум
ойдөөп, ситэри ааттыахтары
дизри уоллара ууга тумнаст
өлбүт. Японияда итинтэн ла
уһун да ааттар бааллар. 1958 с
лаахха тылбаастанан тахсы
ипон остуоруяаларын хомуур
пугар кинрибт биһр баай
аата 76 тыллаах. Дье бу кырди
чемпион аат!

Уйун ааттавын чааһыгар А
рика индеецтэрэ да атыттар
хаалсыбаттар эбит. А. С. Пуш
ылбаастаабыт «Джон Тенпер
руктарыгар» Джонна бэйэтэ
кини доводторо—отануавалар
шо-па-не-ба-се («Мохевола») д
ааты ингэрбиттэр. Киин көр
көсөтөр кытыһа Мис-куа-бу
куа («Саһарға») диең кыраһыа
ааттааҕа. Индеецтөр кыргытта
саамай пегин нэйһилээх,
киинэ бастыгынан талан
тыылара. Холобура, биһир
дианка «Джадантахчандрачап
диең ааттааҕа, ол сахалыыта:
сардангата ууга түснүт күлү
күрдүк күөгэлдьигэс»—диең
лар эбит. Саамай уйун аат
сыллаахха немец «Космос» с
наалыттан ыһыллан «Огонь
бэчээттэммитэ, ол аат 122 бу
лаах: Ленодотемапоселачог
окраницоленисанотриумунотри
мунотримомепокичлейпкосс
офаттоперистералектроунон.
XIX үйэ бүтүүтүгэр элбүт А
Висконсия штатын индеецтэ
биһир биһини сардытын
эбитэ уһу.

С. ЖИРКОВ

онцугар үбэтэр тулашатар
үүр. *Абортнай эмгэг* түдэ-
сирдэргэ (баттахха, бэлтхэ-
хоннох анныгар, сымсаты, сү-
буагүй, харь тас өтүүлвэ-
тахсар. *Профессиональн* эм-
гэ үкгүй илин аһагс сирдэ-
(ытска, ытыс көхсүгэр, тэ-
тарга) араас химическай эл-
гэр дэлийшлэрийттан, элти, у-
тыктартан уонна онууохтар-
(бензин, керосин, массашин с-
та-арыта) уонна картэн-хэ-
үөскүүр. *Нетиингэ эмгэг*
сыра одо ийэтин эмийн-
эрдэ арабыстагына, сында-
ты аһатар буоллахха, сирдэ-
штинтэ табыллыбатырына хо-
ийэта шарынах буоллаары-
бар. Итиингэ: оворол доруу-
ларын уонсай туругуу бөрү-
төргө кыбаныаха, итиингэ
бөрүбэркээтиэххэ нэдь. С-
бийнэй үүтү- бурдук мө-
минингэстэри, сымсаты, сү-
лады, дэдьэни, балык сирдэ-
рүнэрин арайахтык сирдэ-
лиэхтэх.

Экземптан сэрэхтээ бууруу
ха, харыстаныхаа хаах. Н
енин амтир шарах. Үү
Овууха хас биридн хнх
тыта улахан сабыдмалх
лобур, шарыхах тууруу
эрэмшилээх, толоругас буу
гуна, амтиргэ чэцхэн. Үү
ини тулалыр дон шары
сиргэнэрдн снхнхнхнх
таахтар, санаатн тнхнх
кнхнхнхнхнхнхнхнхнхнх
кнхнхнхнхнхнхнхнхнхнх
ульуордваччи.

Бу материалын эмнэ нийслэл
Онуоха бастаан мэргэжлийн
нэй систематич, дорнод
уолсай туруутун бөөрөгтүн
Нилкиннэй, аһин-тангын
тин-уотун, үлэтин бичиг
Дэс онтон сөрүүн убадас
(примочка) тургэнийн
дааччларынан (бэртүн)
пасталарынан, кремнэ
маастарынан таритин эмт
лэр. Онуоха кумаар, ба
клинкэ туттуулоо суохтун
Арыт политрен, ванна, пар
туттуулаллар. Уот ари
нэринэн (кварц, УФО, э
порез) эмтэннэлэр.

Экземпалаах дьон Мадата
тигорской, Минеральные Воды
Немери, Крым, о. д. а.
тарса эмтэннэхтэрин сав.

П. ПОПОВА
врач-дерматолог

Редактор э. т. И. С. ОНОС

Райсовет исполкомун
турафа отдела, профессора
кома народнай театр
нига В. Н. Дьяковскай
ни завоинув убай

ДЬЯЧКОВСКАЯ
Егор Абрамович

Таптыр кэргэни, уба
убайбыт, үлэ, сэрэн, кэргэни
ДЯЧКОВСКАЯ
Егор Абрамович
уһун, ырахан ырын кэргэни
тэн өлбүтү, динник кэргэни
туһан туһан, бары дэргэни
гар, таабырларыгар кэргэни
кэргэни.

Кэргэнэ, оҕолор
бырааттара, ыймактары